

بررسی و ارزیابی نقش شوراهای دانش آموز بر مشارکت دانش آموزان در امور مدارس راهنمایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۲-۸۱

دکتر مهدی سبحانی نژاد (***) - دکتر محسن ایمانی (***)

چکیده

در پژوهش حاضر، طی دو محور، نحوه شکل‌گیری شوراهای دانش‌آموزی در مدارس راهنمایی شهر اصفهان و چگونگی تحقق مکانیسم‌های لازم برای ایفای نقش آن و همچنین، میزان مشارکت دانش‌آموزان در هشت دسته فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌های شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی شهر اصفهان مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است. روش پژوهش توصیفی بوده که در خلال آن از تحلیل محتوا، زمینه‌یابی پرسشنامه‌ای و مشاهده استفاده شده است. نمونه‌ی پژوهش شامل، ۳۰ مدرسه‌ی راهنمایی، کلیه‌ی سوابق، اسناد و صورت‌جلسه‌های شوراهای دانش‌آموزی آن‌ها، ۳۰ نفر نماینده‌ی مدیران در شوراها و ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان مدارس راهنمایی مذکور بوده است. روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم و تصادفی ساده می‌باشد. ابزارهای پژوهش شامل، فرم تحلیل محتوای سوابق و اسناد شورای دانش‌آموز مدرسه، پرسشنامه نماینده‌ی مدیر در شورا، پرسشنامه‌ی دانش‌آموزان و چک لیست مشاهده‌ی عملکرد کمیته‌های شوراهای دانش‌آموز مدارس بوده است. داده‌های حاصل نیز به‌دو شیوه‌ی توصیفی و استنباطی تحلیل آماری شده‌اند. عمده‌ترین یافته‌های پژوهش شامل زمینه‌های ذیل می‌باشند:

۱ - در ۱۰۰ درصد مدارس نمونه‌ی پژوهش، شوراهای دانش‌آموزی تشکیل شده است.

۲ - میانگین کل پاسخ‌ها در خصوص همکاری مدیریت مدارس راهنمایی با شوراهای دانش‌آموزی در حد زیاد بوده است. تحلیل‌های استنباطی دیگر مبین همکاری مؤثر و معنی‌دار (بالتر از متوسط) و هم‌چنین برتری معنی‌دار در میزان همکاری مذکور بر حسب جنس دانش‌آموزان (دختر) و ناحیه (دو و سه) بوده است.

۳ - میانگین کل به‌دست آمده در خصوص کارکردهای برنامه‌ریزی جذب و سازماندهی هدایت و مدیریت اجرایی و ارزیابی شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی در حد زیاد بوده است. تحلیل‌های استنباطی دیگر مبین کارکرد برنامه‌ریزی، جذب و سازماندهی، هدایت و مدیریت اجرایی و ارزیابی مؤثر (بالتر از متوسط) و هم‌چنین برتری معنی‌دار در میزان کارکردهای برنامه‌ریزی و سازماندهی بر حسب ناحیه (به‌ترتیب نواحی یک، دو و سه و هم‌چنین، سه و دو) و پایه‌ی تحصیلی دانش‌آموزان (اول) و در سایر کارکردها بر حسب دو متغیر جنس (دختر) و ناحیه (به‌ترتیب سه و هم‌چنین، سه، یک و دو) بوده است.

۴ - به‌لحاظ توصیفی میانگین به‌دست آمده در خصوص میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌ی سیاسی و اجتماعی در حد کم، کمیته‌های علمی و آموزشی، تعاون، امداد و بهداشت در حد متوسط و همچنین کمیته‌های فرهنگی و مذهبی، ورزشی، اداری و

مالی و انضباطی در حد زیاد بوده است. در عین حال میانگین کمیته‌ی تبلیغات و مراسم به‌لحاظ توصیفی در حد خیلی زیاد بوده است.
۵ - تحلیل‌های استنباطی مبین مشارکت مؤثر (بالتر از متوسط) دانش‌آموزان در کمیته‌های فرهنگی و مذهبی، تبلیغات و مراسم و انضباطی (بالتر از متوسط) و هم‌چنین، عدم مشارکت مؤثر آنان در کمیته‌های علمی و آموزشی، سیاسی و اجتماعی، ورزشی، اداری و مالی و تعاون امداد و بهداشت بوده است.

۶ - تحلیل‌های استنباطی دیگر، مبین برتری معنی‌دار در میزان مشارکت دانش‌آموزان در کمیته‌ی تبلیغات و مراسم بر حسب متغیرهای، نوع مدرسه (دخترانه) سابقه‌ی خدمت مدیر (بالتر از پنج سال)، جنسیت مدیر (زن) و نوع نماینده‌ی مدیر (مریی پرورشی)، کمیته‌ی تعاون، امداد و بهداشت بر حسب متغیر جنس، نماینده‌ی مدیر در شورا (زن) و در کمیته‌ی انضباطی بر حسب متغیرهای سابقه‌ی خدمت مدیر (بالتر از پنج سال) و جنسیت مدیر (زن) بوده است.

مقدمه

دانش‌آموزان هر مدرسه در سایه‌ی وجود سیاست‌گذاری مناسب می‌توانند به‌طور فعال در طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی، پرورشی و انضباطی مدرسه مشارکت نمایند. این امر از یک سو به‌انجام هر چه بهتر امور مدارس و از سوی دیگر به‌رشد و پرورش اجتماعی آنان کمک خواهد داد. البته این امر، بدون انجام اصلاحات عمیق و ریشه‌دار در ابعاد مختلف نظام آموزش و پرورش کنونی کشور و به‌خصوص در حیطه‌ی مدیریت آن امکان‌پذیر نخواهد بود. در این راستا و به‌منظور تحقق مطلوب مجموعه‌ی اهداف مطروحه در نظام آموزشی کشور و از جمله رشد اجتماعی هر چه مطلوب‌تر دانش‌آموزان، کوشش‌هایی به‌عمل آمده

* این مقاله در قالب یک طرح پژوهشی با هزینه سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان به‌نگارش درآمده است.

** - استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شاهد

*** - استادیار گروه تعلیم و تربیت دانشگاه تربیت مدرس

است. به طوری که، طرح اصول چهارگانه تحول مدیریتی دولت که شامل تمرکززدایی، جلب مشارکت، واگذاری اختیارات، انعطاف پذیری (صحرانی، ۱۳۷۸) و اجرای سیاست‌های جدیدی از جمله، سیاست مدرسه محوری بوده و در آموزش و پرورش نیز، مطرح شده است، به مرور موجب خواهد شد از تمامی امکانات و فرصت‌های موجود به نحو مطلوب استفاده شود و در این رهگذر دانش‌آموزان نیز از حالت سکون و انفعال خارج شده و به طور جدی در صحنه‌ی کلاس، مدرسه و حتی جامعه‌ی خویش فعال شده و در آن مشارکت نمایند.

برای تأمین این منظور، در سال ۱۳۷۸ آیین‌نامه جدید اجرایی مدارس به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش کشور رسیده است. آیین‌نامه مذکور، ارکان جدید تصمیم‌گیری در مدارس را شامل مدیر، انجمن اولیا و مربیان، شورای مدرسه، شورای معلمان و شورای دانش‌آموزی دانسته است. بر اساس آیین‌نامه‌ی مذکور، شوراهای دانش‌آموزی با هدف مشارکت‌دهی دانش‌آموزان در مدارس ایجاد شده و سعی خواهند نمود با تشکیل هشت کمیته‌ی دانش‌آموزی در سه عرصه‌ی امور آموزشی، پرورشی و انضباطی، مشارکت دانش‌آموزان را در راستای شرح وظایف مشارکتی تعیین شده برقرار سازند (دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۷۸). طرح مذکور از سال ۱۳۷۷ به طور آزمایشی در ۳۰٪ مدارس کشور به اجرا در آمده و اکنون (۸۲-۸۱) پنجمین سال خود را سپری می‌نماید. بدیهی است اجرای موفق طرح مذکور، مستلزم شرایط و امکانات خاصی خواهد بود که از عمده‌ترین آن‌ها می‌توان به برنامه‌ریزی دقیق، توجه اولیای مدارس، به خصوص نمایندگان مدیران مدارس در این شوراها و آموزش دقیق نیروهای درگیر اشاره نمود.

در واقع، استقرار مطلوب این شورا در مدارس و تشکیل هشت کمیته‌ی علمی و آموزشی، فرهنگی و مذهبی، سیاسی و اجتماعی، ورزشی، اداری و مالی، مراسم و تبلیغات، تعاون، امداد و بهداشت و انضباطی مستلزم وجود ساختار مطلوبی از مکانیسم‌های برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و ارزیابی در عملکرد دانش‌آموزان و نماینده‌ی مدیر، به‌هنگام طراحی و اجرای فعالیت‌های مشارکتی در هر یک از کمیته‌های هشتگانه این شورا خواهد بود. نگاهی به پیشینه‌ی تحقیقات داخلی و خارجی بیانگر

آن است که دانش‌آموزان، علاقه‌مند به مشارکت در برنامه‌های شوراهای مذکور می‌باشند، به طوری که آلدerson^(۱) (۲۰۰۰) با بررسی نظرات و نگرش ۲۲۷۲ دانش‌آموز از مدارس انگلیس و ایرلند شمالی، به این نتیجه رسیده است که دانش‌آموزان به کار آمدی شوراهای دانش‌آموز نظر مثبت داشته‌اند و شوراهای دانش‌آموز را موجب شکل‌گیری فعالیت‌های اجتماعی مثبت در مدرسه تلقی نموده‌اند. به علاوه، حسن بگلو و نوید ادهم (۱۳۷۳)، در پژوهشی دریافته‌اند که کلوب‌ها و انجمن‌ها موجب رشد و بالندگی، تقویت روحیه‌ی جمع‌گرایی، گرایش به فعالیت‌های گروهی، ایفای نقش سازنده، غنی‌سازی اوقات فراغت و رشد مشارکت دانش‌آموزان در برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی مدرسه‌ای شده‌اند. با این وجود مفتی‌زاده (۱۳۷۵) دریافته است که عده‌ی قلیلی از دانش‌آموزان مشارکت‌کننده‌های حرفه‌ای در فعالیت‌های فوق برنامه هستند و عده‌ی کثیری از آن‌ها حتی مشارکت در یک فعالیت فوق برنامه را هم تجربه نکرده‌اند به علاوه، انتظار مسئولان مدارس از دانش‌آموزان برای مشارکت یدی، بیش از مشارکت فکری است. مک نیل^(۲) (۱۹۹۸) ضمن بررسی الگوهای مشارکت‌دهی دانش‌آموزان در فعالیت‌های فوق برنامه دبیرستانی و با استفاده از داده‌های حاصله، دریافته است که دانش‌آموزان با پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالاتر، توانایی و تمایل مطلوب‌تری برای مشارکت در فعالیت‌های فوق برنامه مدرسه‌ای از خود نشان داده‌اند. رحیمی (۱۳۷۲) نیز به این نتیجه رسیده است که اکثریت قابل توجه دانش‌آموزان در فعالیت‌های مختلف مدرسه مشارکت مسئولانه و یا مشارکت توأم با همکاری داشته‌اند و دختران بیشتر از پسران مشارکت می‌کنند. هم‌چنین عدم تشویق، عدم اعتماد به نفس، گوشه‌گیری، کمبود وقت و سنگینی دروس بر عدم مشارکت دانش‌آموزان در امور آموزشگاه تأثیر دارد، فقیهی (۱۳۷۷). نیز در پژوهش خود دریافته است که دانش‌آموزان دختر بیش از دانش‌آموزان پسر به فعالیت‌های مشارکتی آموزشگاهی علاقه دارند.

اسکندری و احمدی (۱۳۷۷) نیز در پژوهشی به منظور بررسی طرح مقدماتی شورای دانش‌آموزی مدارس به این نتیجه رسیده‌اند

۵۳/۶ درصد پاسخگویان مفیدترین فعالیت فوق برنامه مدرسه‌ای را عضویت در شورای دانش‌آموزی مدرسه اعلام نموده‌اند. همت (۱۳۸۰) نیز در پژوهش خود دریافته است که اکثریت دانش‌آموزان مدارس متوسطه‌ی شهرستان شهرضا، سطح فعالیت شوراهای مذکور را در مدارس متوسطه‌ی این شهر در حد متوسط ارزیابی نموده‌اند. به‌علاوه، عمده‌ترین فعالیت‌های مشارکتی مذکور نیز بر اساس نظرات معاونان پرورشی، مدیران و اعضای شوراهای دانش‌آموزی مدارس در زمینه‌های برگزاری اردوها، نماز جماعت، اداره‌ی تعاونی، اداره‌ی کتابخانه و امور انضباطی مدرسه بوده است.

در مجموع و با عنایت به اهمیت مشارکت دانش‌آموزان در امور مدرسه و با هدف ارزیابی نحوه‌ی مشارکت آنان در مدارس راهنمایی شهر اصفهان، مسأله اساسی مورد بررسی در پژوهش حاضر، این امر خواهد بود که عملکرد شوراهای دانش‌آموزی مدارس دوره‌ی راهنمایی شهر اصفهان در زمینه‌ی مشارکت‌دهی دانش‌آموزان در امور مدارس به چه صورت بوده است؟ این بررسی در دو محور نحوه‌ی استقرار و مکانیسم‌های به‌کار گرفته شده به‌منظور ایفای نقش شوراهای دانش‌آموزی (توسط اعضای مرکزی شورا و کمیته‌های آن) و همچنین بررسی میزان مشارکت عملی دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی مطرح در هشت کمیته‌ی شورای دانش‌آموزی انجام شده است.

دو هدف کلی پژوهش حاضر نیز تعیین نحوه‌ی شکل‌گیری شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی شهر اصفهان و چگونگی مکانیسم‌های برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و ارزیابی در عملکرد شوراهای دانش‌آموزی و همچنین تعیین میزان و چگونگی مشارکت عملی دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌های هشتگانه شوراهای دانش‌آموز مدارس راهنمایی شهر اصفهان (در سه عرصه امور آموزشی، پرورشی و انضباطی مدارس) بوده است در این ارتباط، سؤال‌های پژوهش نیز در دو محور طبقه‌بندی و بیان شده است. سؤال‌های مذکور به‌این قرار هستند:

محور اول: بررسی نحوه‌ی شکل‌گیری شوراهای دانش‌آموز در مدارس راهنمایی شهر اصفهان و چگونگی مکانیسم‌های طراحی و اجرای فعالیت‌های مشارکتی در آن.

- ۱ - آیا شوراهای دانش‌آموز در مدارس راهنمایی شهر اصفهان تشکیل شده و فعالیت دارند؟
 - ۲ - آیا مدیریت مدارس راهنمایی شهر اصفهان برای شکل‌گیری و تحقق وظایف شوراهای دانش‌آموز مدارس، همکاری لازم را داشته است؟
 - ۳ - آیا شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی شهر اصفهان با برنامه‌ریزی، مجموعه متنوعی از فعالیت‌های مشارکتی آموزشی را برای دانش‌آموزان مهیا نموده‌اند؟
 - ۴ - آیا شوراهای دانش‌آموز مدارس راهنمایی شهر اصفهان در خصوص جذب و سازماندهی دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی آموزشی اقدام نموده‌اند؟
 - ۵ - آیا شوراهای دانش‌آموز مدارس راهنمایی شهر اصفهان در خصوص هدایت و مدیریت اجرایی فعالیت‌های مشارکتی آموزشی اقدام نموده‌اند؟
 - ۶ - آیا شوراهای دانش‌آموز مدارس راهنمایی شهر اصفهان در خصوص ارزیابی و بهبود فعالیت‌های مشارکتی آموزشی اقداماتی داشته‌اند؟
- محور دوم: بررسی و ارزیابی میزان مشارکت دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌های شوراهای دانش‌آموزی مدارس.
- ۷ - به چه میزان دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌ی علمی - آموزشی شوراهای دانش‌آموزی مدارس مشارکت نموده‌اند؟
 - ۸ - به چه میزان دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌ی فرهنگی - مذهبی شوراهای دانش‌آموز مدارس مشارکت نموده‌اند؟
 - ۹ - به چه میزان دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌ی سیاسی - اجتماعی شوراهای دانش‌آموز مدارس مشارکت نموده‌اند؟
 - ۱۰ - به چه میزان دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌ی ورزشی شوراهای دانش‌آموز مدارس مشارکت نموده‌اند؟
 - ۱۱ - به چه میزان دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌ی اداری - مالی شوراهای دانش‌آموز مدارس مشارکت نموده‌اند؟

۱۲ - به چه میزان دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌ی مراسم و تبلیغات شوراهای دانش‌آموز مدارس مشارکت نموده‌اند؟

۱۳ - به چه میزان دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته تعاون، امداد و بهداشت شوراهای دانش‌آموز مدارس مشارکت نموده‌اند؟

۱۴ - به چه میزان دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌ی انضباطی شوراهای دانش‌آموز مدارس مشارکت نموده‌اند؟ علاوه بر سؤال‌های مذکور، تفاوت‌های معنی‌دار نیز به شرح زیر مورد بررسی قرار خواهند گرفت:

۱۵ - آیا در هر یک از موارد فوق بین نتایج فرم تحلیل محتوای سوابق و اسناد شورای دانش‌آموز (بر حسب متغیرهای نوع مدرسه پسرانه و دخترانه، ناحیه، سابقه‌ی خدمت مدیر، سطح تحصیلات مدیر، جنس مدیر و جنس نماینده‌ی وی در شورا) بین نظرات نماینده‌ی مدیر در شورا (بر حسب متغیرهایی چون، جنس، رشته تحصیلی، سابقه‌ی خدمت، سطح تحصیلات)، بین نظرات دانش‌آموزان (بر حسب متغیرهای، جنس، ناحیه و نوع همکاری و ارتباط با شورای دانش‌آموز) و بین داده‌های چک لیست مشاهده (بر حسب متغیرهایی چون نوع مدرسه‌ی دخترانه یا پسرانه، ناحیه‌ی آموزشی، سابقه‌ی خدمت، سطح تحصیلات و جنسیت نماینده‌ی مدیر در شورا و تعداد دانش‌آموزان مدرسه) تفاوت معنی‌دار وجود دارد؟

روش

با توجه به عنوان پژوهش، ابزارهای مورد استفاده و همچنین، تلاش پژوهشگر در بررسی و تحلیل سوابق، اسناد و مدارک موجود، جمع‌آوری نظرات و مشاهدات انجام شده، روش پژوهش توصیفی بوده که در خلال آن از تحلیل محتوی، زمینه‌یابی پرسشنامه‌ای و مشاهده استفاده شده است.

جامعه‌ی آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری: چهار بخش جامعه‌ی پژوهش حاضر شامل، کلیه مدارس راهنمایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۲-۸۱، کلیه اسناد، مدارک، سوابق و صورت‌جلسه‌های شورای دانش‌آموز مدارس راهنمایی شهر اصفهان در سال تحصیلی مذکور، کلیه نمایندگان مدیران در

شوراهای دانش‌آموز و همچنین، کلیه‌ی دانش‌آموزان مدارس راهنمایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۲-۸۱ بوده‌اند.

در راستای برآورد تعداد نمونه از دومین جامعه‌ی تحقیق (کلیه سوابق، اسناد و صورت‌جلسه‌های شورای دانش‌آموز مدارس) نمونه‌گیری به عمل نیامده و کلیه اسناد مذکور مورد بررسی قرار گرفتند. به علاوه با استفاده از داده‌های حاصله از اجرای آزمایشی ابزارهای پژوهش، تعداد نمونه‌ی لازم برای مدارس، نمایندگان مدیران و دانش‌آموزان مدارس راهنمایی برآورد گردیده است. بدین ترتیب، نمونه‌ی تحقیق حاضر شامل ۳۰ مدرسه‌ی راهنمایی از بین مدارس شهر اصفهان، کلیه‌ی سوابق، اسناد و صورت‌جلسه‌های شوراهای دانش‌آموز مدارس انتخابی، ۳۰ نفر از نمایندگان مدیران و همچنین، ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان مدارس راهنمایی در پایه‌های اول، دوم و سوم بوده است. بر این اساس، روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم و تصادفی ساده بوده است.

ابزارهای گردآوری داده‌ها: در پژوهش حاضر از چهار ابزار استفاده شده است. ابزارهای مذکور شامل فرم تحلیل محتوی سوابق، اسناد و صورت‌جلسه‌های شورای دانش‌آموزی مدرسه، پرسشنامه‌ی نمایندگان مدیران، پرسشنامه‌ی دانش‌آموزان و چک لیست مشاهده‌ی مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌های شورای دانش‌آموز بوده است. طیف مورد استفاده در تمامی ابزارها لیکرت بوده است (به استثنای شش سؤال مطرح، برای بررسی سؤال اصلی شماره‌ی یک پژوهش در محور شماره‌ی یک) در تمامی ابزارهای روایی صوری و محتوایی با بهره‌گیری از نظرات صاحب‌نظران حوزه‌های مرتبط (علوم تربیتی، مدیریت آموزشی، کارشناسان آموزش و پرورش) تأمین شده است. همچنین میزان پایایی ابزارها نیز در محاسبه‌ی آلفای کرونباخ، به ترتیب، ۰/۸۰۲۷، ۰/۸۴۸۳، ۰/۹۵۳۵، ۰/۹۵۰۱ بوده است.

روش‌های تحلیل داده‌ها: در تحلیل توصیفی داده‌ها، با بهره‌گیری از ارزش‌های عددی اعطا شده به فراوانی‌ها، میانگین هر مؤلفه و همچنین، میانگین کل مؤلفه‌ها محاسبه شده است (تحلیل داده‌های سؤال اصلی شماره یک پژوهش به واسطه‌ی نوع خاص سؤال‌ها و مقیاس مورد استفاده به‌ارائه فراوانی و درصد محدود شده است). در تحلیل استنباطی داده‌های پژوهش نیز با بهره‌گیری

از تبدیل مقیاس داده‌ها به مقیاس پیوسته و پس از اطمینان، از نرمال بودن توزیع داده‌ها (با استفاده از آزمون کالموگروف - اسمیرنوف) به منظور بررسی فرضیه صفر در خصوص عدم تأثیر میزان‌های به‌دست آمده (در حد متوسط و کمتر از آن) از آزمون T تک متغیره استفاده شده است. سپس، برای تحلیل وجود تفاوت‌های معنی‌دار بر حسب متغیرهای مورد بررسی با عنایت به نرمال بودن توزیع داده‌ها در متغیرهای دو سطحی از آزمون T دو متغیره و در تحلیل متغیرهای چند سطحی از آزمون F تحلیل واریانس یک طرفه و توکی استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

از آن‌جا که پژوهش حاضر در دو محور انجام شده، بر این اساس در این‌جا نیز، طی دو محور مذکور و به ترتیب در هر محور، ابتدا نتایج تحلیل توصیفی و بررسی فرضیه مؤثر بودن و در پایان بررسی تفاوت‌های معنی‌دار با عنایت به متغیرهای تعدیل کننده (برای اختصار، تنها نتایج تحلیل‌های معنی‌دار) ارائه خواهد شد.

محور اول: بررسی نحوه‌ی شکل‌گیری شوراهای دانش‌آموز در مدارس راهنمایی شهر اصفهان و چگونگی مکانیسم‌های طراحی و اجرای فعالیت‌های مشارکتی (سؤال‌های اصلی شماره‌ی یک تا شش).

در این‌جا به ترتیب و طی دو بخش محور مذکور بررسی خواهد شد.

الف - نحوه‌ی شکل‌گیری شوراهای دانش‌آموز (سؤال‌های اصلی شماره یک و دو)

نتایج تحلیل سؤال اول:

۱) نتایج تحلیل توصیفی سؤال اول پژوهش بیانگر آن است که در ۱۰۰ درصد مدارس نمونه‌ی پژوهش، شوراهای دانش‌آموز تشکیل شده است. در این مورد، ۹۰ درصد مدارس تا پایان آبان ماه، شورای دانش‌آموز را تشکیل داده‌اند. به علاوه، در ۱۰۰ درصد مدارس مذکور، انتخابات شوراهای دانش‌آموز مدارس برگزار شده و همچنین در ۱۰۰ درصد مدارس مذکور نماینده‌ی مدیر نیز، در شورای دانش‌آموزی مدرسه تعیین شده است. از سوی دیگر از مجموع کمیته‌های هشتم‌گانه تصریح شده در آیین‌نامه شوراهای

دانش‌آموزی مدارس، ۸۲/۰۳ درصد کمیته‌های تشکیل شده و در خصوص جلسه‌های تشکیل شده‌ی شورای دانش‌آموزی نیز میانگین کل جلسه‌های تشکیل شده ۳/۸ جلسه بوده است.

۲) از آن‌جا که در کلیه‌ی مدارس مورد بررسی شوراهای مذکور تشکیل شده بودند، بنابراین نیازی به تحلیل استنباطی در خصوص معنی‌داری میزان تشکیل شورا نبوده و در عین حال تفاوت معنی‌داری نیز در بین داده‌های پژوهش با عنایت به متغیرهای تعدیل کننده به‌دست نیامد.

نتایج تحلیل سؤال دوم:

۱) نتایج تحلیل توصیفی سؤال دوم پژوهش (میزان همکاری مدیریت مدارس با اعضای شورای دانش‌آموزی) بیانگر آن است که از دید نمایندگان مدیران در شوراهای دانش‌آموزی، مدیریت مدرسه با حضور فعال نماینده‌ی مدیر در جلسه‌های شورای دانش‌آموزی مدرسه، حمایت از شورای دانش‌آموزی در فعالیت‌ها و برنامه‌های آن و ارائه پیشنهادهای عملی برای تقویت شورای دانش‌آموزی با شوراهای مذکور همکاری مطلوبی داشته‌اند. دانش‌آموزان نیز، در اظهارات خویش همکاری مذکور را تأیید نموده و اعتقاد داشته‌اند مدیریت مدارس با حضور فعال نماینده‌ی مدیر در جلسه‌های شورای دانش‌آموزی مدرسه، حمایت از شورای دانش‌آموز در فعالیت‌ها و برنامه‌های آن، کمک به برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های شورای دانش‌آموز و ارائه پیشنهادهای عملی برای تقویت شورای دانش‌آموزی، همکاری قابل قبولی با شوراهای دانش‌آموزی مدارس داشته‌اند. بدین ترتیب می‌توان اذعان داشت که هر دو گروه همکاری مدیریت مدارس با شورای مذکور را تأیید نموده‌اند. میانگین میزان همکاری مذکور از دید نمایندگان مدیران و دانش‌آموزان به ترتیب برابر با ۴/۲۶ و ۳/۶۸ بوده و میانگین کل نیز برابر با ۳/۹۷ بوده که به لحاظ توصیفی در حد زیاد می‌باشد.

۲) در تحلیل استنباط میانگین‌های اظهار شده (در خصوص همکاری مدیریت مدارس راهنمایی با شوراهای دانش‌آموز) T محاسبه شده برای اظهارات هر دو گروه در سطح $P < ۰/۰۱$ از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده، بنابراین فرضیه‌ی صفر (همکاری پایین‌تر از متوسط مدیریت مدارس با شوراهای مذکور) رد شده و به عبارت دیگر، اظهارات پاسخگویان به لحاظ آماری معنی‌دار بوده است (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱: بررسی فرضیه‌ی صفر در خصوص همکاری غیر مؤثر مدیریت مدارس با شوراهای دانش آموز

ابزار	تعداد	میانگین	درجه آزادی	انحراف معیار	t	مقدار بحرانی در سطح $P \leq 0.01$
نماینده مدیر	۳۰	۴/۲۶	۲۹	۰/۵۸	۱۶/۶۲۷	۲/۴۵
دانش آموزان	۳۰۰	۳/۶۸	۲۹۹	۱/۰۲	۲۰/۰۵۴	۲/۳۲

$$HO:m \leq 3$$

$$H1:m > 3$$

از پسرانه ارزیابی نموده‌اند (جدول شماره ۲). از سوی دیگر، F محاسبه شده نیز، در سطح $P \leq 0.01$ ، از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده بنابراین، دانش آموزان نواحی دو و سه شهر اصفهان نیز میزان همکاری مذکور را بیش از دانش آموزان نواحی چهار و پنج ارزیابی نموده‌اند (نواحی دو و سه از پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالاتری برخوردارند) (جدول شماره ۳).

هم‌چنین در بین داده‌های پرسشنامه‌ی دانش آموزان در خصوص میزان همکاری مدیریت مدارس راهنمایی با شوراهای دانش آموزی بر حسب متغیر جنس و ناحیه تفاوت معنی‌دار به دست آمده است. به طوری که T محاسبه شده در سطح $P \leq 0.01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده بنابراین، دانش آموزان دختر (مدارس دخترانه) به طور معنی‌داری میزان همکاری مذکور را بیش

جدول شماره ۲: تفاوت معنی‌دار بین اظهارات دانش آموزان در خصوص میزان همکاری مدیریت مدارس با شوراهای دانش آموز

عامل	تعداد	میانگین	آزمون هم‌سانی واریانس‌ها		ارزش t	درجه آزادی	معنی‌داری	خطای استاندارد
			F	احتمال				
دختر	۱۴	۳/۹۷۶۷	۳۹/۳۸۱	۰/۰۰۰	۵/۱۶۸	۲۹۸	۰/۰۰۰	۰/۶۶۱۶
پسر	۱۶	۳/۳۹۱۱			۵/۱۶۸	۲۲۹/۶۹۸	۰/۰۰۰	۱/۲۱۹۷

جدول شماره ۳: تفاوت معنی‌دار بین اظهارات دانش آموزان نواحی پنجگانه شهر اصفهان در خصوص میزان همکاری مدیریت مدارس با شوراهای دانش آموز

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۳۰	۳/۸۰۷۰	۰/۷۴۴۲	۸/۲۱۵	۰/۰۰۰۰
ناحیه دو	۴۰	۴/۱۳۱۳	۰/۶۲۸۸		
ناحیه سه	۸۰	۴/۰۸۳۳	۰/۷۰۷۵		
ناحیه چهار	۷۰	۳/۳۳۸۴	۰/۶۵۴۳		
ناحیه پنج	۸۰	۳/۵۴۳۷	۱/۵۱۵۷		

ناحیه	میانگین	ناحیه یک ۳/۸۰۷۰	ناحیه دو ۴/۱۳۱۳	ناحیه سه ۴/۰۸۳۳	ناحیه چهار ۳/۳۳۸۴	ناحیه پنج ۳/۵۴۳۷
آموزش و پرورش						
ناحیه یک	۳/۸۰۷۰	۰	۰	۰	۰	۰
ناحیه دو	۴/۱۳۱۳	۰	۰	۰	۰	۰
ناحیه سه	۴/۰۸۳۳	۰	۰	۰	۰	۰
ناحیه چهار	۳/۳۳۸۴	*	*	*	*	*
ناحیه پنج	۳/۵۴۳۷	*	*	*	*	*

به مؤلفه‌هایی از جمله شناسایی انواع فعالیت‌های مشارکتی مناسب برای کمیته‌ها و برنامه‌ریزی برای اجرای مطلوب انواع فعالیت‌های مشارکتی (برنامه‌ریزی)، تعیین مسئول برای کمیته‌های مختلف شورای دانش‌آموزی مدرسه، تعیین مسئول برای انواع فعالیت‌های مشارکتی مطرح در کمیته‌ها و عضوگیری به‌موقع از بین دانش‌آموزان برای کمیته‌های مختلف شورا (سازماندهی)، برقراری روابط دوستانه بین اعضای شورا، مسئولان کمیته‌ها و اعضای هر

(ب) چگونگی تحقق مکانیسم‌های طراحی و اجرای فعالیت‌های مشارکتی (سؤال‌های اصلی شماره‌ی سه تا شش) نتایج تحلیل سؤال‌های سوم تا ششم:

(۱) نتایج تحلیل توصیفی سؤال‌های سوم تا ششم پژوهش، بیانگر آن است که بر اساس اظهارات دانش‌آموزان، شوراهای مذکور به‌ترتیب در کارکرد برنامه‌ریزی، جذب و سازماندهی، هدایت و مدیریت اجرایی و ارزیابی فعالیت‌های مشارکتی

کمیته، برگزاری جلسه‌های مداوم بین اعضای کمیته‌ها با اعضای اصلی شورای دانش‌آموزی مدرسه و یاری دادن به اعضای کمیته‌ها و حمایت واقعی از آنها (هدایت) و گردآوری منظم داده‌ها در خصوص عملکرد کمیته‌های مختلف شورای دانش‌آموز و ارزشیابی مداوم از عملکرد کمیته‌های مختلف شورای دانش‌آموز (ارزشیابی) توجه مطلوبی داشته‌اند، به طوری که میانگین به دست آمده در خصوص کارکردهای مذکور، به ترتیب شامل، ۳/۴۴، ۳/۴۱، ۳/۷۳ و ۳/۲ بوده است. میانگین کل حاصله نیز، برابر با ۳/۴۴ بوده که به لحاظ توصیفی در حد زیاد می‌باشد (در ارزش‌های عددی داده شده به رتبه‌های طیف، اعداد بالاتر از سه در

جدول شماره ۴ بررسی فرضیه صفر در خصوص مکانیسم برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت و ارزشیابی غیر مؤثر در عملکرد شوراهای دانش‌آموز مدارس

طبقه زیاد هستند).
 ۲) در تحلیل استنباطی میانگین‌های اظهار شده‌ی دانش‌آموزان (در خصوص کارکردهای برنامه‌ریزی، جذب و سازماندهی، هدایت و مدیریت اجرایی و ارزشیابی شوراهای دانش‌آموز مدارس راهنمایی) T محاسبه شده در خصوص تمامی کارکرد در سطح از $P \leq 0.01$ مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر بوده، بنابراین فرضیه‌ی صفر (توجه پایین‌تر از متوسط شوراهای مذکور به کارکردها) رد شده و اظهارات پاسخ‌گویان در خصوص میزان توجه به کارکردهای مذکور به لحاظ آماری معنی‌دار بوده است (جدول شماره ۴).

کارکردهای شوراهای دانش‌آموز	تعداد	میانگین	درجه آزادی	انحراف استاندارد	t	مقدار بحرانی در سطح $P < 0/01$
برنامه ریزی	۳۰۰	۳/۴۴	۲۹۹	۰/۹۵۵۳	۱۷/۲۲۵	۲/۳۲
سازماندهی	۳۰۰	۳/۴۱	۲۹۹	۱/۰۵۹	۱۵/۰۷۵	۲/۳۲
هدایت	۳۰۰	۳/۷۳	۲۹۹	۰/۹۷۹۰	۱۹/۹۰۴	۲/۳۲
ارزشیابی	۳۰۰	۳/۲	۲۹۹	۱/۱۵۷۲	۱۰/۵۷۷	۲/۳۲

$H_0: m \leq 3$

$H_1: m > 3$

مذکور را در عملکرد شوراهای دانش‌آموز مدارس بیش از سایر دانش‌آموزان ارزشیابی نموده‌اند (جدول شماره ۵). از سوی دیگر، بر حسب متغیر ناحیه و پایه تحصیلی، تفاوت معنی‌دار به دست آمده است، به طوری که F محاسبه شده در سطح $P < 0.01$ مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر بوده، بنابراین، دانش‌آموزان پایه‌ی اول نیز، میزان همکاری مذکور را بیش از دانش‌آموزان پایه‌ی دوم ارزشیابی نموده‌اند (جدول شماره ۶).

هم‌چنین در بین داده‌های پرسشنامه‌ی دانش‌آموزان در خصوص کارکرد برنامه‌ریزی شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی بر حسب متغیر ناحیه و پایه تحصیلی، تفاوت معنی‌دار به دست آمده است، به طوری که F محاسبه شده در سطح $P < 0.01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر بوده، بنابراین، دانش‌آموزان نواحی یک، دو و سه شهر اصفهان به طور معنی‌داری میزان کارکرد

جدول شماره ۵: تفاوت معنی‌دار در اظهارات دانش‌آموزان نواحی پنجگانه شهر اصفهان در خصوص میزان کارکرد برنامه ریزی شوراهای دانش‌آموز مدارس

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۳۰	۳/۸۰۷۰	۰/۶۱۱۸	۱۲/۲۰۳	۰/۰۰۰
ناحیه دو	۴۰	۳/۹۵۹۴	۰/۶۵۸۱		
ناحیه سه	۸۰	۳/۸۶۹۰	۰/۶۵۳۲		
ناحیه چهار	۷۰	۳/۱۲۰۷	۰/۷۱۷۱		
ناحیه پنج	۸۰	۳/۴۵	۰/۹۵۵۳		

ناحیه	میانگین	ناحیه یک ۳/۸۰۷۰	ناحیه دو ۴/۱۳۱۳	ناحیه سه ۴/۰۸۳۳	ناحیه چهار ۳/۳۳۸۴	ناحیه پنج ۳/۵۴۳۷
آموزش و پرورش						
ناحیه یک	۳/۸۰۷۰	°				
ناحیه دو	۳/۹۴۹۵		°			
ناحیه سه	۳/۸۶۹۰			°		
ناحیه چهار	۳/۱۲۰۷	*	*	*	°	
ناحیه پنج	۳/۱۹۵۸		*	*		°

جدول شماره ۶: تفاوت معنی دار در اظهارات دانش‌آموزان پایه‌های تحصیلی سه گانه در خصوص میزان کارکرد برنامه ریزی شورای دانش‌آموزی مدارس

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
پایه اول	۹۰	۳/۶۲۶۴	۰/۷۹۰۹		
پایه دوم	۱۱۰	۳/۴۸۴۸	۱/۰۲۵۵	۳/۲۶۸	۰/۰۳۹
پایه سوم	۱۰۰	۳/۴۷۱۴	۰/۹۹		

پایه‌های تحصیلی	میانگین	پایه اول	پایه دوم	پایه سوم
پایه اول	۳/۶۲۶۴	۳/۶۲۶۴	۳/۲۸۴۸	۳/۴۷۱۴
پایه دوم	۳/۲۸۴۸	*	۰	۰
پایه سوم	۳/۴۷۱۴	۰	۰	۰

کارکرد مذکور را در عملکرد شوراهای دانش‌آموزی مدارس بیش از دانش‌آموزان نواحی پنج و چهار ارزیابی نموده‌اند (جدول شماره ۷). از سوی دیگر، بر حسب متغیر پایه تحصیلی نیز، F محاسبه شده در سطح $0.01 \leq P$ مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر بوده، بنابراین، دانش‌آموزان پایه‌ی اول، میزان همکاری مذکور را بیش از دانش‌آموزان پایه‌ی دوم ارزیابی نموده‌اند (جدول شماره ۸).

به‌علاوه در بین داده‌های پرسشنامه‌ی دانش‌آموزان در خصوص کارکرد سازماندهی شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی بر حسب متغیر ناحیه و پایه‌ی تحصیلی نیز، تفاوت معنی‌دار به‌دست آمده است، به‌طوری‌که، F محاسبه شده در سطح از مقدار $0.01 \leq P$ بحرانی جدول بزرگ‌تر بوده، بنابراین، دانش‌آموزان نواحی سه و دو شهر اصفهان به‌طور معنی‌داری میزان

جدول شماره ۷: تفاوت معنی‌دار بین اظهارات دانش‌آموزان نواحی پنج‌گانه‌ی شهر اصفهان در خصوص چگونگی کارکرد سازماندهی شوراهای دانش‌آموزی مدارس

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۳۰	۳/۵۶۱۴	۱/۰۲۴۷		
ناحیه دو	۴۰	۳/۸۵۸۶	۰/۵۷۶۰		۰/۰۲۷
ناحیه سه	۸۰	۳/۹۰۹۵	۰/۸۳۲۵	۹/۴۴۸	۰/۰۰۰
ناحیه چهار	۷۰	۳/۱۲۹۳	۰/۸۴۲۲		
ناحیه پنج	۸۰	۳/۱۳۹۶	۱/۳۸۲۹		

ناحیه	میانگین	ناحیه یک	ناحیه دو	ناحیه سه	ناحیه چهار	ناحیه پنج
آموزش و پرورش	۳/۸۰۷۰	۳/۸۰۷۰	۴/۱۳۱۳	۴/۰۸۳۳	۳/۳۲۸۴	۳/۵۴۳۷
ناحیه یک	۳/۵۶۱۴	۰	۰	۰	۰	۳/۱۳۹۶
ناحیه دو	۳/۶۲۶۴	۰	۰	۰	۰	۰
ناحیه سه	۳/۲۸۴۸	۰	*	*	۰	۰
ناحیه چهار	۳/۴۷۱۴	۰	*	*	۰	۰
ناحیه پنج	۳/۱۳۹۶	۰	*	*	۰	۰

جدول شماره ۸: تفاوت معنی‌دار بین اظهارات دانش‌آموزان پایه‌های تحصیلی سه‌گانه شهر اصفهان در خصوص کارکرد سازماندهی شوراهای دانش‌آموزی مدارس

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
پایه اول	۹۰	۳/۶۷۷۷	۰/۹۱۶۸		
پایه دوم	۱۱۰	۳/۲۸۶۴	۱/۱۳۲۴	۳/۹۵۲	۰/۰۰۰
پایه سوم	۱۰۰	۳/۳۳۶۷	۱/۱۳۷۴		

پایه‌های تحصیلی	میانگین	پایه اول	پایه دوم	پایه سوم
پایه اول	۳/۶۷۷۷	۳/۶۷۷۷	۳/۲۸۶۴	۳/۴۷۱۴
پایه دوم	۳/۲۸۶۴	*	۰	۰
پایه سوم	۳/۳۳۶۷	۰	۰	۰

شوراهای دانش‌آموزی مدارس، بیش از پسران ارزیابی نموده‌اند (جدول شماره ۹). از سوی دیگر، برحسب متغیر ناحیه نیز، F محاسبه شده در سطح $P \leq 0.01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر بوده، بنابراین، دانش‌آموزان ناحیه‌ی سه شهر اصفهان نیز، میزان همکاری مذکور را بیش از دانش‌آموزان نواحی چهار و پنج ارزیابی نموده‌اند (جدول شماره ۱۰).

در بین داده‌های پرسشنامه‌ی دانش‌آموزان در خصوص کارکرد هدایت و مدیریت اجرایی شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی نیز، برحسب متغیر جنس و ناحیه تفاوت معنی‌دار به‌دست آمده است. به‌طوری‌که، T محاسبه شده در سطح $P \leq 0.01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر بوده، بنابراین، دانش‌آموزان دختر به‌طور معنی‌داری میزان کارکرد مذکور را در عملکرد

جدول شماره ۹: تفاوت معنی‌دار بین اظهارات دانش‌آموزان دختر و پسر در خصوص چگونگی کارکرد سازماندهی شوراهای دانش‌آموزی مدارس

عامل	تعداد	میانگین	آزمون همسانی واریانسها		ارزش F	درجه آزادی	معنی‌داری	خطای استاندارد
			احتمال	F				
دختر	۱۴۰	۳/۸۴۲۲	۰/۰۰۰	۲۹/۴۵۸	۳/۹۳۵	۲۹۸	۰/۰۰۰	۰/۶۴۵۰
پسر	۱۶۰	۳/۴۰۷۸			۳/۹۳۵	۲۲۹/۷۷۹	۰/۰۰۰	۱/۱۸۸۴

جدول شماره ۱۰: تفاوت معنی‌دار بین اظهارات دانش‌آموزان نواحی پنجگانه شهر اصفهان در خصوص کارکرد هدایت و مدیریت اجرایی شوراهای دانش‌آموزی مدارس

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۳۰		۰/۸۵۰۴		
ناحیه دو	۴۰	۳۳/۸۹۰	۰/۷۰۰۶	۵/۷۰۵	۰/۰۰۰
ناحیه سه	۸۰	۳۰۰/۲۵۴	۰/۶۲۸۶		
ناحیه چهار	۷۰	۳۳۴/۱۴۴	۰/۶۸۲۵		
ناحیه پنج	۸۰		۱/۴۴۴۴		

ناحیه	میانگین	ناحیه یک	ناحیه دو	ناحیه سه	ناحیه چهار	ناحیه پنج
آموزش و پرورش		۳/۸۰۷۰	۴/۱۳۱۳	۴/۰۸۳۳	۳/۳۳۸۴	۳/۵۴۳۷
ناحیه یک	۳/۵۹۶۵	۰				
ناحیه دو	۳/۷۹۸۰		۰			
ناحیه سه	۴/۰۴۲۹			۰		
ناحیه چهار	۳/۴۸۸۱			*	۰	
ناحیه پنج	۳/۳۶۲۵			*		۰

دانش‌آموزی مدارس بیش از پسران ارزیابی نموده‌اند (جدول شماره ۱۱). از سوی دیگر برحسب متغیر ناحیه نیز، F محاسبه شده در سطح $P \leq 0.01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر بوده، بنابراین دانش‌آموزان نواحی سه، یک و دو شهر اصفهان، میزان همکاری مذکور را بیش از دانش‌آموزان نواحی چهار و پنج ارزیابی نموده‌اند (جدول شماره ۱۲).

هم‌چنین در بین داده‌های پرسشنامه دانش‌آموزان در خصوص کارکرد ارزیابی شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی نیز، برحسب متغیر جنس و ناحیه تفاوت معنی‌داری به‌دست آمده است، به‌طوری‌که T محاسبه شده در سطح $P \leq 0.01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر بوده، بنابراین، دانش‌آموزان دختر به‌طور معنی‌داری میزان کارکرد مذکور را در عملکرد شوراهای

جدول شماره ۱۱: تفاوت معنی‌دار بین اظهارات دانش‌آموزان در خصوص چگونگی کارکرد ارزیابی و بهبود فعالیت‌های مشارکتی شوراهای مذکور

عامل	تعداد	میانگین	آزمون همسانی واریانسها		ارزش F	درجه آزادی	معنی‌داری	خطای استاندارد
			احتمال	F				
دختر	۱۴۰	۳/۳۷۴۴	۰/۰۰۰	۳۱/۰۵۴	۲/۵۳۴	۲۸۹	۰/۰۱۲	۰/۹۱۵۵
پسر	۱۶۰	۳/۰۳۸۹			۲/۵۳۴	۲۶۳/۳۴۳	۰/۰۱۲	۱/۳۳۸۸

جدول شماره ۱۲: تفاوت معنی دار بین اظهارات دانش‌آموزان نواحی پنجگانه شهر اصفهان در خصوص کارکرد ارزیابی و بهبود فعالیت‌های مشارکتی شوراهای دانش‌آموزی مدارس

متبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۳۰	۳/۵۹۶۵	۱/۱۴۵۷	۱۲/۱۵۵	۰/۰۰۰
ناحیه دو	۴۰	۳/۵۱۰۱	۰/۸۹۳۶		
ناحیه سه	۸۰	۳/۸۴۵۲	۰/۸۰۴۲		
ناحیه چهار	۷۰	۲/۸۰۹۵	۱/۰۳۵۲		
ناحیه پنج	۸۰	۲/۹۱۶۷	۱/۳۵۹۴		

ناحیه	میانگین	ناحیه یک	ناحیه دو	ناحیه سه	ناحیه چهار	ناحیه پنج
آموزش و پرورش		۳/۵۹۶۵	۳/۵۱۰۱	۳/۸۴۵۲	۲/۸۰۹۵	۲/۹۱۶۷
ناحیه یک	۳/۵۹۶۵	۰				
ناحیه دو	۳/۵۱۰۱		۰			
ناحیه سه	۳/۸۴۵۲			۰		
ناحیه چهار	۲/۸۰۹۵	*	*	*	۰	
ناحیه پنج	۲/۹۱۶۷			*		۰

محور دوم: بررسی و ارزیابی میزان مشارکت دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌های هشتگانه شوراهای دانش‌آموزی مدارس (سؤال‌های اصلی هفت تا چهارده).

۱) نتایج تحلیل توصیفی سؤال‌های هفت تا چهارده پژوهش، بیانگر آن است که هشت کمیته‌های شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی با فراهم نمودن فعالیت‌های مشارکتی مختلف، زمینه مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های مشارکتی آموزشی را فراهم نموده‌اند. از جمله این فعالیت‌های مشارکتی می‌توان به کمک به طراحی و اجرای کلاس‌های فوق برنامه، تقویتی و جبرانی برای دانش‌آموزان نیازمند، برگزاری مسابقات علمی و آموزشی در زمینه‌های مختلف علمی و فنی (خلاصه‌نویسی کتاب، مقاله‌ی علمی و تحقیقی) فعالیت در زمینه‌ی کمک به یادگیری دانش‌آموزانی که در برخی دروس ضعف دارند، شناسایی مشکلات یادگیری و تحصیلی سایر دانش‌آموزان و انعکاس آن به معلمان و مدیریت مدارس به منظور رفع آن و مشارکت در فعالیت‌هایی به منظور کمک به معلمان در جنبه‌های مختلف امور آموزشی کلاس (در کمیته‌ی علمی و آموزشی)، فعالیت در زمینه‌ی امور مختلف مرتبط با برگزاری نماز جماعت در مدرسه، فعالیت در گروه‌های فرهنگی و هنری مدرسه (گروه تئاتر، سرود، روزنامه‌ی دیواری، نقاشی، پوستر و زیباسازی مدرسه)، فعالیت در گروه‌های دینی و مذهبی مدرسه (گروه تبلیغات و مراسم، سرودهای مذهبی، قرائت قرآن و هم‌چنین، برگزاری مسابقات فرهنگی و مذهبی

مدرسه (در کمیته‌ی فرهنگی و مذهبی) فعالیت در گروه‌های مرتبط با بسیج دانش‌آموزی مدرسه و هم‌چنین گروه‌های مرتبط با هلال احمر (در کمیته‌ی سیاسی و اجتماعی)، برگزاری مسابقات ورزشی و تفریحی در مدرسه (انواع مسابقات ورزشی و سرگرمی) (در کمیته‌ی ورزشی) فعالیت در زمینه‌ی اداره‌ی امور کتابخانه و گردآوری و انعکاس انتقادات و پیشنهادهای دانش‌آموزان به مدیریت مدرسه خود (در کمیته‌ی اداری و مالی) مشارکت در گروه‌های مرتبط با برگزاری مراسم به مناسبت‌های خاص، چون اعیاد، سوگواری‌ها، فعالیت در گروه‌های مرتبط با طراحی و اجرای مراسم صبحگاهی و برگزاری مراسم به مناسبت‌های مختلف دینی، ملی و بین‌المللی (در کمیته‌ی مراسم و تبلیغات) حفظ و نگهداری محیط زیست مدرسه، محل، منطقه و شهر، گردآوری و ارسال کمک برای نیازمندان، فقرا، مصیبت‌زدگان و بی‌خانمانان و شناسایی مشکلات خانوادگی و تحصیلی دانش‌آموزان و انعکاس آن‌ها به مسئولان و مدیریت مدرسه (در کمیته‌ی تعاون، امداد و بهداشت) و برقراری نظم در خلال برنامه‌ی صبحگاهی مدرسه و برنامه‌هایی با مناسبت‌های خاص، برقراری نظم و انضباط به هنگام اجرای اردوها و بازدیدها و هم‌چنین، نظارت در زمینه‌ی جلوگیری از ورود انواع وسایل و مواد غیر مجاز به مدرسه و انعکاس و پیگیری آن به مدیریت مدارس، ارائه طرح‌های جدید در زمینه‌ی امور انضباطی مدرسه و نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات انضباطی در مدرسه (در کمیته‌ی انضباطی) اشاره نمود.

آماري استنباطي در خصوص اين سؤال ضرورت نداشته و ميانگين توصيفي توجه به مؤلفه‌ي مذکور نيز، چنانچه بيان شد عدد ۳/۷ بوده است.

جدول شماره ۱۴: بررسي فرضيه در خصوص مشارکت غير مؤثر دانش‌آموزان در فعاليت‌هاي کميته علمي و آموزشي، سياسي، اداري و مالي و تعاون، امداد و بهداشت شوراهای دانش‌آموز مدارس

ابزار	تعداد	ميانگين	درجه	انحراف	f	مقدار بحراني
دانش‌آموز			آزادي	استاندارد		در سطح $P \leq 0/01$
کميته علمي و ...	۳۰	۲/۸۵	۲۹	۱/۷۷۱۷	۱/۱۰۳	۲/۴۵
کميته سياسي	۳۰	۱/۶۷	۲۹	۱/۳۵۱۴	-۳/۲۷۶	۲/۴۵
کميته اداري و مالي	۳۰	۳/۰۳	۲۹	۱/۵۶۷۷	۱/۹۰۲	۲/۴۵
کميته امداد بهداشت	۳۰	۲/۷۹	۲۹	۱/۲۹۷۶	۱/۲۳۹	۲/۴۵

هم‌چنين، بنا بر مشاهدات انجام شده (داده‌هاي چک ليست مشاهده) بين داده‌هاي سه کميته‌ي تبليغات و مراسم، تعاون، امداد و بهداشت و کميته‌ي انضباطي برحسب متغيرهاي تعديل کننده تفاوت معني‌داري وجود داشته است.

در اين مورد، در بين داده‌هاي کميته‌ي تبليغات و مراسم برحسب متغيرهاي نوع مدرسه، سابقه‌ي خدمت مدير، جنسيت مدير، جنسيت نماينده‌ي مدير و نوع نماينده‌ي مدير تفاوت معني‌داري به دست آمده است. در واقع T محاسبه شده در متغير نوع مدرسه در سطح $P \leq 0/01$ از مقدار بحراني جدول بزرگ‌تر بوده، بنا بر اين مشاهده‌گران به‌طور معني‌داري ميزان مشارکت دانش‌آموزان مدارس را که سابقه‌ي مدير آنان بالاتر از پنج سال ساير مدارس ارزيابي نموده‌اند (جدول شماره ۱۵). برحسب جنسيت مدير و هم‌چنين، جنسيت نماينده‌ي مدير در شوراي دانش‌آموزي مدرسه نيز، T محاسبه شده در سطح $P \leq 0/01$ از مقدار بحراني جدول بزرگ‌تر بوده به‌عبارت ديگر، از ديد مشاهده‌گران به‌طور معني‌داري ميزان مشارکت دانش‌آموزان در مدارس که جنس مدير و نماينده‌ي وي در شوراي دانش‌آموزي مؤتد مي‌باشد از مدارس ديگر بالاتر بوده است (جدول شماره ۱۵). در مشاهدات انجام شده بر اساس متغير، نوع نماينده‌ي مدير در شوراي دانش‌آموزي نيز T محاسبه شده در سطح $P \leq 0/01$ از مقدار بحراني جدول بزرگ‌تر بوده است. در واقع از ديد مشاهده‌گران، ميزان مشارکت دانش‌آموزان در مدارس که نماينده‌ي مدير در شوراي دانش‌آموزي آن، مربي پرورشي بوده، از

ميانگين به‌دست آمده در خصوص ميزان مشارکت دانش‌آموزان در فعاليت‌هاي مشارکتی کميته‌هاي مذکور نشان مي‌دهد ميزان اين مشارکت در کميته‌ي سياسي و اجتماعي، در حد کم (۱/۶۷) کميته‌ي علمي و آموزشي و تعاون، امداد و بهداشت، در حد متوسط (به‌ترتيب ۲/۸۵ و ۲/۷۹) و هم‌چنين، کميته‌هاي فرهنگي و مذهبي، ورزشي، اداري و مالي و انضباطي، در حد زياد (به‌ترتيب ۳/۴۹، ۳/۷، ۳/۰۳ و ۳/۲) بوده است. در عين حال ميانگين ميزان مشارکت دانش‌آموزان در فعاليت‌هاي مشارکتی کميته‌ي تبليغات و مراسم در حد خيلي زياد (۴/۰۸) بوده است. ميانگين کل حاصله نيز، برابر با ۳/۱ بوده که به‌لحاظ توصيفي در حد زياد مي‌باشد.

۲) در تحليل استنباطي، ميانگين‌هاي به‌دست آمده (در خصوص ميزان مشارکت دانش‌آموزان در فعاليت‌هاي مشارکتی کميته‌هاي شوراي دانش‌آموزي) T محاسبه شده در خصوص ميزان مشارکت دانش‌آموزان در سه کميته‌ي فرهنگي و مذهبي، تبليغات و مراسم و انضباطي در سطح $P \leq 0/01$ از مقدار بحراني جدول بزرگ‌تر بوده است. بنا بر اين فرضيه‌ي صفر (مشارکت پايين‌تر از متوسط دانش‌آموزان در فعاليت‌هاي مشارکتی شوراهای مذکور) رد شده و مشاهدات انجام شده در خصوص ميزان مشارکت دانش‌آموزان به‌لحاظ آماري معني‌دار بوده است. (جدول شماره ۱۳).

جدول ۱۳: بررسي فرضيه‌ي صفر در خصوص مشارکت غير مؤثر دانش‌آموزان در فعاليت‌هاي مشارکتی کميته فرهنگي و مذهبي، تبليغات و مراسم انضباطي شوراهای دانش‌آموزي مدارس

کميته فرهنگي	۳۰	۳/۴۹	۲۹	۱/۵۵۶۴	۳/۵	۲/۴۵
کميته تبليغات و ...	۳۰	۴/۰۸	۲۹	۰/۷۸۰۹	۱۱/۱۶۴	۲/۴۵
کميته انضباطي	۳۰	۳/۲	۲۹	۱/۵۶۰۳	۲/۵۰۷	۲/۴۵

$$H_0: m \leq 3$$

$$H_1: m > 3$$

از سوي ديگر، T محاسبه شده در خصوص ميزان مشارکت دانش‌آموزان در کميته‌هاي علمي و آموزشي، سياسي و اجتماعي، اداري و مالي و تعاون امداد و بهداشت در سطح $P \leq 0/01$ از مقدار بحراني جدول بزرگ‌تر نبوده، بنا بر اين فرضيه‌ي صفر (مشارکت پايين‌تر از متوسط دانش‌آموزان در فعاليت‌هاي مشارکتی شوراهای مذکور) تأييد شده است.

بنابراين ميزان مشارکت دانش‌آموزان در فعاليت‌هاي چهار کميته‌ي مذکور، پايين‌تر از سطح متوسط بوده است (جدول شماره ۱۴). به‌علاوه از آن‌جا که تنها یک سؤال در خصوص کميته‌ي ورزشي در ابزار پژوهش درج گردیده بود، لذا تحليل‌هاي

مدارس دیگر بالاتر بوده است (جدول شماره ۱۵).

جدول شماره ۱۵ تفاوت معنی دار در میزان مشارکت دانش آموزان مدارس در فعالیتهای مشارکتی کمیته تبلیغات و مراسم شوراهاى دانش آموز مدارس بر حسب متغیرهای، جنس دانش آموزان، سابقه مدیر مدرسه، جنس مدیر مدرسه، جنس نماینده مدیر در شورا و نوع نماینده مدیر در شورای دانش آموز

عامل	تعداد	میانگین	آزمون همسانی واریانسها		ارزش F	درجه آزادی	معنی داری	خطای استاندارد
			احتمال	F				
دختر	۱۴	۴/۵۱۷۹	۰/۱۲۵	۲/۴۹۶	۳/۲۱۵	۲۸	۰/۰۰۳	۰/۴۴۳۶
پسر	۱۶	۳/۷۱۸۸			۳/۳۴۱	۲۳/۴۸۶	۰/۰۰۳	۰/۸۳۱۰
تا پنج سال	۸	۳/۶۲۵۰	۰/۰۱۹	۶/۲۳۵	۲/۰۸۴	۲۸	۰/۰۴۶	۱/۱۲۶۰
پنج سال و بالاتر	۲۲	۴/۲۶۱۴			۱/۵۳۳	۸/۲۸۳	۰/۱۶۳	۰/۵۵۳۵
زن	۱۴	۴/۴۵۳۱	۰/۱۵۳	۲/۱۵۹	۳/۰۸۲	۲۸	۰/۰۰۵	۰/۴۸۴۹
مرد	۱۶	۳/۶۷۸۶			۲/۹۷۳	۱۹/۸۶۴	۰/۰۰۸	۰/۸۶۲۸
زن	۱۴	۴/۵۱۶۷	۰/۱۰۷	۲/۷۸۱	۳/۵۱۷	۲۸	۰/۰۰۲	۰/۴۲۷۵
مرد	۱۶	۴/۶۶۶۷			۳/۵۱۷	۲/۸۹۹	۰/۰۰۲	۰/۸۳۲۷
معاون مدرسه	۱۴	۳/۷۸۵۷	۰/۲۳۰	۱/۵۰۶	۲/۱۲۶	۲۸	۰/۰۴۲	۰/۹۰۸۶
مربی پرورشی	۱۶	۴/۳۵۹۴			۲/۰۵۸	۲۰/۷۵۷	۰/۰۵۲	۰/۵۴۷۵

همچنین در بین داده‌های کمیته‌ی تعاون، امداد و بهداشت نیز، بر حسب متغیر جنسیت نماینده مدیر، تفاوت معنی داری به دست آمده است. در واقع، T محاسبه شده در سطح $P \leq ۰/۰۱$ از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده است. بنابراین، مشاهده‌گران

جدول شماره ۱۶، تفاوت معنی دار در میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای مشارکتی کمیته تعاون، امداد و بهداشت شوراهای دانش آموز مدارس بر حسب نوع نماینده مدیر در شورای دانش آموز

عامل	تعداد	میانگین	آزمون همسانی واریانسها		ارزش F	درجه آزادی	معنی داری	خطای استاندارد
			احتمال	F				
زن	۱۴	۳/۲۶۶۷	۰/۳۶۴	۰/۸۵۳	۲/۱۱۶	۲۸	۰/۰۳۴	۱/۲۰۱۶
مرد	۱۶	۲/۳۲			۲/۱۱۶	۲۷/۹۵۹	۰/۰۴۳	۱/۲۴۸۵

در بین داده‌های کمیته‌ی انضباطی نیز، بر حسب متغیرهای، بر حسب خدمت مدیر و جنسیت مدیر تفاوت معنی دار به دست آمده است. در واقع T محاسبه شده در متغیر سابقه مدیر در سطح $P \leq ۰/۰۱$ از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده، بنابراین از دید مشاهده‌گران به طور معنی داری میزان مشارکت دانش آموزان در کمیته‌ی انضباطی شورای دانش آموز مدارس که سابقه مدیر آن بالاتر از پنج سال بوده از میزان مشارکت دانش آموزان در

جدول ۱۷: تفاوت معنی دار در میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای مشارکتی کمیته انضباطی شوراهای دانش آموز مدارس بر حسب متغیرهای سابقه و جنس مدیر مدرسه

عامل	تعداد	میانگین	آزمون همسانی واریانسها		ارزش F	درجه آزادی	معنی داری	خطای استاندارد
			احتمال	F				
تا پنج سال	۸	۲/۱۹۶۴	۰/۰۶۸	۳/۵۹۵	۲/۳۱۰	۲۸	۰/۰۲۸	۱/۵۱۸۳
پنج سال و بالاتر	۲۲	۳/۵۸۴۴			۲/۰۱۸	۱۰/۰۴۱	۰/۰۷۱	۱/۵۹۲۴
زن	۱۴	۳/۷۴۱۱	۰/۰۲۲	۵/۸۹۸	۲/۰۸۸	۲۸	۰/۰۴۶	۱/۱۸۸۶
مرد	۱۶	۲/۶۱۲۲			۲/۰۳۶	۲۲/۴۲۹	۰/۰۵۴	۱/۷۵۱۸

پیش‌نهاده‌ها

هم‌چنین اعضای اصلی شوراهای دانش‌آموزی مدرسه، تقدیر و قدردانی به‌عمل آید.

۹- از یافته‌های پژوهش می‌توان در بهبود برنامه‌های آموزشی مراکز تربیت معلم و هم‌چنین دوره‌های ضمن خدمت از جمله بازآموزی و کارآموزی معلمان و مربیان استفاده نمود.

۱۰- در مجموع این‌که شوراهای دانش‌آموزی به‌لحاظ کمی در حد قابل توجهی در مدارس شکل گرفته‌اند، به‌علاوه در حد قابل قبولی به‌کارکردهای اساسی خود نیز، پرداخته‌اند، در عین حال طیفی از فعالیت‌های مشارکتی را نیز برای دانش‌آموزان تدارک دیده‌اند، ولی لازم است این شوراها به‌سویی حرکت نمایند که بتوان در آینده‌ی نزدیک هرچه بیشتر از مشارکت‌های فکری دانش‌آموزان استفاده بیشتری نمود.

منابع

- اسکندری، حسین و احمدی، حسن. بررسی مقدماتی طرح شورای دانش‌آموزان دوره راهنمایی با همکاری و نظارت دفتر توسعه و برنامه‌ریزی امور پرورشی، ۱۳۷۸.
- حسن بگلو، محسن. نوید ادهم، مهری، بررسی میزان استقبال و دستیابی به‌اهداف انجمن‌ها و کلوب‌های فرهنگی و هنری آموزشگاه‌های راهنمایی کشور، وزارت آموزش و پرورش، معاونت پرورشی، ۱۳۷۰.
- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش آئین‌نامه اجرایی مدارس، تهران، وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۸.
- رحیمی، عزیزالله، بررسی تأثیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی و عوامل آموزشی بر میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های دبیرستان‌های شیراز، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز، ۱۳۷۲.
- صحرائی، فریبا. شوراهای دانش‌آموز، بایدها و نبایدها، روزنامه همشهری، ۷۸/۷/۲۷
- فقیهی، علیرضا، بررسی نگرش دانش‌آموزان نسبت به‌انواع تشکلهای موجود در مدارس راهنمایی استان مرکزی، شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان مرکزی، ۱۳۷۷.
- مقنی‌زاده، محمد حسن، بررسی مشارکت اجتماعی دانش‌آموزان در فعالیت‌های فوق برنامه با تأکید بر مطالعه در دبیرستان‌های مناطق سه و شانزده رساله کارشناسی ارشد، تهران دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۵.
- همت، محمدرضا، بررسی و ارزیابی نقش شوراهای دانش‌آموز در مشارکت دانش‌آموزان در امور مدارس راهنمایی شهرضا، شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان اصفهان، ۱۳۸۰.
- Alderson, P(2000) School Students Views on School Councils and Daily Life at School children & Society, V 14, n2, p121-34, Apr2000
- Mc Neal , R,B . (1998) High Shcool Extracurricular Activities : Closed Structres and Stratifying patterns of participation Journal of Educational Research V91, n3, p183 - 91 - Jan - Feb1998.

۱- شوراهای دانش‌آموزی مدارس و جگه‌نگی آن‌ها، بازتاب اندیشه‌ها و اعتقادات مدیران مدارس می‌باشد. لذا، پیش‌نهاد می‌شود از کسانی برای تصدی این سمت استفاده شود که به‌لحاظ فکری و شخصیتی، اهل مشارکت، مشورت و هم‌فکری باشند.

۲- طی برنامه‌های بازآموزی، کارآموزی، کارگاه‌های آموزشی، دوره‌های ضمن خدمت و امثال آن، مدیران مشارکت‌جوی مدارس با شیوه‌ها و کارکردهای بنیادی مدیریت مشارکتی در مدارس آشنا شوند.

۳- از تجارب و اندیشه‌های مدیران شایسته و برجسته که توانسته‌اند، عرصه‌ی مطلوبی را برای مشارکت دانش‌آموزان در امور مدارس و از جمله شوراهای دانش‌آموز فراهم سازند، استفاده شود.

۴- نماینده‌ی مدیر در شورای دانش‌آموزی مدرسه، در نهایت دقت انتخاب شده و با استفاده از شیوه‌های مناسب و از جمله روش مکاتباتی آنان را به‌توانایی‌ها و صلاحیت‌های لازم جهت انجام هر چه مطلوب‌تر وظیفه‌ی خطیر خویش، توانا‌تر سازند.

۵- نمایندگان مدیر در شوراهای دانش‌آموزی مدارس لازم است از خصایص شخصیتی - روانی دانش‌آموزان مطلع باشد. به‌علاوه علاقمندی‌های دانش‌آموزان را در خصوص انواع فعالیت‌های مطلوب جوینا شده و با مشارکت اعضای شورای دانش‌آموز، مطلوب‌ترین فعالیت‌های مشارکتی را انتخاب نمایند.

۶- مدیریت مدرسه لازم است اختیارات لازم برای انجام فعالیت‌های مشارکتی را در اختیار شورای دانش‌آموزی مدرسه و اعضای آن بگذارد.

۷- فعالیت‌های مشارکتی کمیته‌ی تبلیغات و مراسم، مجموعه‌ی فعالیت‌های مشارکتی مدارس را تحت‌الشعاع خود قرار داده است؛ به‌طوری که به‌کمیته‌های سیاسی و اجتماعی، اداری و مالی توجه شایسته‌ای مبذول نمی‌گردد. لذا شایسته است در طراحی و برنامه‌ریزی فعالیت‌های مشارکتی به‌گونه‌ای عمل شود که زمینه‌ی تحقق انواع فعالیت‌های مشارکتی در مدارس فراهم شود.

۸- در مدرسه‌ی که دانش‌آموزان فعالیت‌های مشارکتی مطلوبی داشته و شوراهای دانش‌آموز نیز، به‌نحو مطلوبی فعال بوده‌اند از دانش‌آموزان فعال در کمیته‌های مختلف شورای دانش‌آموزی و